

1289 maig 20

Els representants dels homes d'Andorra (precedent del Consell de la Terra) regulen els corrals a les muntanyes i la quèstia deguda als coprínceps.

R. Còpia de principis del segle XVI, Andorra la Vella, ANA, ASC, núm. 5, *Llibre d'Ordinacions del Consell de la Terra de les Valls d'Andorra*, f. 21-21v i 23-25.

Jesús. Ací comense lo Libre de les Ordenacions dels habitants de les vals d'Endora, feytas e ordenades per los pròmens he consellés del Consel de les dites vals d'Endorra ab lisènsia e voluntat del senyor en Perre, per la divinall providència bisbe de Urgell, e del senyor en Royger Bernat, per gràcia de Déu comte de Foys, a XX del mes de may, en l'an de la nativitat de nostre Senyor M^o CC^o LXXX° IX°, en la vista de Sincogèsima. Los pròmens del Consell de la Terra d'Endorra, ço és a saber, de la paròquia de Canilleu, Ramon Sinfreu, Johan Farioll, Vidall Moreg e Ramon Riba, e de la paròquia d'Encamp, Arnau Guillem de Mosquera, Pere Calbó, Arnau Suquer, e de la paròquia d'Ordineu, Pere Babot, Bernat Jovan, Pere Guerau, Arnau Babot, e de la paròquia de la Massana, Ramon Gueralt, Guillem de Çariba, Arnau Issern e Guillem de Sos[vi]a, e de la paròquia d'Endorra, Farer de la Englada, Arnau Diacha, Bortholomeu del Villar, Moyxella de la Englada, e de la paròquia de Lòria, Pere Bernat de Cirovall, Johan de la Serra, de Albinià, Arnau Cama, de la Moyxella, Ramon Guitart, de Juverre, hordonaren he volgueren la ordenació dels pròmens del Consell de la Terra d'Endora sobre lo feyt de les montànies.

/ f^{21v} **Sobre lo feyt de les montanies de fer après nova**

I. Que tot hom he tota fembra habitants en la vall d'Endorra que face cabana ho après nova, que la pusque tenir VI ayns a ses voluntats, que negú no·l ne puscha gitar. Hacabats los VI anys, s'i pusqua metre qui abans estia lo matí de sant Barlabé e que no la gos desgornir de cómps ni de altres cosses, sinó que fos ori collat, que·ls lo s'agues feyt seynallar après.

II. Més volgueren he ordenaren los dits pròmens que negú no gos seynalar cabana ne après ne degun [par... comú] entrò lo jorn de sant Barlabé, e que sia jorn clar, que·s pusqua conèyxer tota moneda corible a pa he a vi en las vals d'Endorra. He si a Sant Tot no y és, qui és a VII de jolioll, s'i pusqua metra qui abans e sie *et cetera*.

Negú no pot seinallar sinó un après

III. Axí matex, hordenaren los pròmens del Consel de la Terra d'Endorra que negú no gos seynalar sinó un après per cascuna cassa, he si no la pot mantenir, no la pusque vendre ni arendar a negú. E si a sant Tot no y és, s'i pusqua metra qui abans e sie.

/ f²³ **La ordenació dels pròmens del Consell de la Terra d'Endorra**

sobre lo feyt de la quèstia

I. Hordonaren los pròmens del Consel de la Terra d'Endorra sobre lo feyt de la quèstia del senyor comte de Foys ab lisènsia del senyor en Pere, bisbe de Urgell, he del senyor Royger Bernat, condam, comte de Foys, en l'an M^o CC^o LXXXIX°, en la vista de Cincogessma, que pusquen he

agen a matre¹ comtes per las avarias e metadors per lo feyt de la quèstia, he que los comtes agen aver comtat del dilluns de Sincogessma fins en lo dia de sant Luch, emperò si las avarias he bestiars eran fora la Terra, pusquen comtar aquellas fins lo jorn de sant Andreu.

II. Ítem volgueren he ordenaren que tot bestiar que sia fora la Terra e tornarà en la Terra abans del ^{f23v}jorn² de sant Andreu, sie tengut de pagar la quèstia.

III. Més, volen he ordenen los pròmens del Consel de la Terra d'Endorra, que tot bestiar que sie venut ho baratat ne cambiat del dilluns de Sincogessma fins lo jorn de sant Luch, volen pach la quèstia, he que l'age a pagar lo qui-l vendrà. He si venie aquel a hòmens de la Terra, lo qui vendrà age a pagar la quèstia; e si-l baratan ab home fora la Terra, agen a pagar la quèstia tant per lo bestiar que durà com per lo qui pendrà; e si venie aquels a home fora la Terra e-l tornaven comprar.

IIII. Més, hordenaren los dits pròmens del Consel de la Terra que tot hom ho fembra abitant de la val d'Endorra que tinrà bestiar seu propi fora la terra d'Endorra age e sie tengut pagar ^{f24}la quèstia³ axí com si fos dins la Terra, e de açò pusquen forçar los comtes ho cònsols ab sagrament a-n aquel de qui és de donar comte quòant és lo bestiar [...] serà en a[...] sie gordada la condició de las personas.

V. Ítem volen he ordenen que tot hom he fembra abitant en las vals d'Endorra que donarà VI feys de deume de bon blat, que pagar I metador de quèstia; he per VI quintars de venema de deume, que pagar I metador de quèstia; e per cascuna bestia grossa que sie vinidora; que pagar I metador de quèstia; e per cascun presonatge I metador, exeptat que no fos mallatat⁴ o vel que no pusque afanar sa vida, e an açò sie gordada la consiència dels comtes.

VI. Més hordenaren que tot bestiar que matarien per obsts⁵ de lurs casses ho per salar, del diluns de Sincogesma fins lo jorn de sant Luch, sie franch de quèstia, exeptat la vacha ho bou, volen que pagar la quèstia.

^{f24v}[VII]. Més, volen he ordenen que tot hom he tota fembra que tinrà I colomer en què stiga[n] coloms, que pagar I metador de quèstia; e que tot bestiar, tant gros com menut, que no sie de viure, volen que sie franch de quèstia, e açò a coneguda del [...] dels⁶ cònsols.

VII. Encara hordenaren los dits pròhems⁷ que si algun mercader strayn ho de la Terra metie negun bestiar ho altra mercaderia de quòal condecio que-s vullen, que pusque star dins la Terra VIII jorns franchs, que no sie comtat en quèstia.

VIII. Ítem que tot pastor que meto bestiar dins la terra d'Andorra age VIII jorns franchs de quèstia; he que tot misatgé age un mes franch, que no pach quèstia.

[IX]. Més, volgueren, hordenaren que tot bestiar strayn fora la Terra està dins la Terra en l'an de la quèstia del senyor comte, que pag miga quèstia.

^{f25}[X]. Ítem hordenaren que negun bestiar strayn ni privat no pusqua ésser franch de quèstia sinó que tot lo Consel de la Terra la afranquesque.

1. *En lloc de metre.* — 2. *A la part superior de foli, centrat:* Per lo feyt de la quèstia. — 3. *A la part superior de foli, centrat:* Per lo quèstia. — ⁴. *En lloc de malalt.* — ⁵. *En lloc d'obs o ops.* — ⁶. *Segueix cons sense cancel·lar.* — ⁷. *En lloc de pròmens.*